

2. ОСНОВНИ ЧЕРТИ И ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА

2.1. Основни черти на международната икономическа среда

2.2. Особености на международната икономическа среда

2.3. Международната икономическа среда в условията на глобализация

След усвояване на материала по тази тема Вие ще знаете:

- ✚ понятията „развиващи се“ и „нови индустриални страни“, в контекста на МИО
- ✚ етапите от развитието на интернационализацията на стопанския живот
- ✚ основните разлики между постулатите на пазарните отношения продавач – купувач в международната икономическа среда
- ✚ факторите, оказващи влияние върху международната икономическа среда
- ✚ тенденциите на МИО в началото на този век и тенденциите на МИО от XX век.

Международните икономически отношения прерастват в сложен комплекс от отношения между отделните страни, между техните регионални обединения, а също така и в отношенията на всяка една страна с многонационалните и транснационалните корпорации в системата на световното стопанство. Като субекти в международната икономическа среда все по-активно се изявяват не само отделни страни и регионални икономически групировки, но и големи международни корпорации и международни

икономически организации от типа на Международния валутен фонд, Световната банка, Световната търговска организация и др. Механизмът на международния бизнес активно се развива чрез усъвършенстването на правните международни норми и инструментите за неговата реализация – икономически договори, споразумения, конвенции, правилници, стандарти и т.н.

2.1. Основни черти на международната икономическа среда

В първото десетилетие на новия век международната икономическа среда получи нови черти и нов тласък в своето развитие. Те се проявиха главно:

- *първо, в ускореното разширяване и задълбочаване на икономическите контакти и отношения между страни, групи страни, отделни организации и фирми;*
- *второ, в усъвършенстването и преустройството на маркетинговите механизми за тяхната реализация;*
- *трето, в задълбочаването на международното разделение на труда;*
- *четвърто, в интернационализацията на финансово-икономическите връзки;*
- *пето, в отварянето на националните икономики към останалите страни и взаимното им сближаване и допълване;*
- *шесто, в укрепването на регионалните международни структури и задълбочаването на глобализацията в световната икономика.*

Особеното за всички тези процеси на взаимодействие, сближаване и сътрудничество е, че имат противоречив характер. Диалектичното единство и противоречие на тези процеси е в това, че стремежът към укрепване на националните стопанства и икономическата им независимост обективно попада в зависимост от отварянето на националните икономики към света и от

задълбочаването на по-нататъшното международно разделение на труда, и в крайна сметка от все по-голямата интернационализация на световната икономика.

Международната икономическа среда (основно като търговска) е съществувала и в миналото, но е носела предимно междудържавен и регионален характер. С развитието на световното стопанство тя се разширява и задълбочава и в края на миналия век придоби глобален характер. В основите на този процес лежи специализацията на икономиките на отделните страни и бъдещето им през новия век в значителна степен зависи от задълбочаването на тези процеси. Независимо от това, международната икономическа среда се разви и като самостоятелен феномен, подчиняващ се на специфични собствени закони. Тя, като форма на съществуване на световното стопанство и като негов механизъм, по своята същност, ще продължи да се подчинява на обективните процеси в глобалните пазарни отношения.

В своето историческо развитие международната икономическа среда има дълъг и сложен път. Може да се каже, че в известен смисъл тя води своето начало още от времето на Римската империя, която през периода на своето съществуване формира една почти световна стопанска система. По-късно, във времената на великите географски открития (през XV-XVI век), икономическите контакти между различните световни региони се задълбочават в резултат на бързото развитие на транспорта и международната търговия. Обаче основите на съвременната международна икономическа среда слага, така наречената промишлена революция в края на XIX и началото на XX век. Характерно за този период е, че световното стопанство и новите отношения между държавите се формират в голяма степен под въздействието не на „силата“ на капитала, а на „силата“ оръжията. Това изключително изостря противоречията между страните, което прави международните икономически и политически отношения много неустойчиви. Като резултат се стига до две световни войни. Втората от тях разделя за близо половин век световното стопанство на две системи – световна капиталистическа и световна „социалистическа“.

Особен период са 60-те години на XX век, когато в международната икономическа среда като самостоятелни международни субекти (с характерни особености) се включиха голяма група бивши колониални страни, определяни с понятието „развиващи се“. Към средата на 70-те години се оформя и друга група – на „новите индустриални страни“ от Югоизточна Азия (Южна Корея, Тайван, Хонконг, Сингапур) и Латинска Америка (Бразилия, Аржентина, Мексико).

След разпада на бившата „социалистическа“ система международната икономическа среда започва да се формира и развива като единна система. В края на XX век международната икономическа среда, запазвайки многообразието от противоречия и разнопосочност на тенденциите, става много по-цялостна, интегрирана и динамична от когато и да е било в миналото.

В новия век световното стопанство стартира със следните характерни особености:

- *първо, глобални мащаби;*
- *второ, тотално господство на пазарните принципи и маркетинга;*
- *трето, задълбочаващо се международно разделение на труда;*
- *четвърто, интернационализация на производството и капитала.*

В резултат на международното разделение на труда, развитието на външната търговия и като цяло на международната икономическа среда, се засилват взаимовръзката и взаимната зависимост на националните икономики до степен, когато нормалното развитие става невъзможно без външния фактор, т.е. външните пазари. Това днес едва ли се нуждае от особени доказателства. Даденото явление ускори интернационализацията на стопанския живот, защото всяка национална икономика, за да бъде достатъчно устойчива, се налага все повече да работи за външния пазар и на свой ред все повече да зависи от международните икономически контакти.

В своето развитие интернационализацията на стопанския живот преминава през отделни етапи. Първоначално тя обхваща сферата на обръщението и разширява международните търгов-

ски контакти, като постепенно ги превръща в световни. Това е периода – в края на XVIII и началото на XIX век, съвпадащ със зараждането и развитието на капитализма. В края на XIX век набира сили международното движение на капитала, който днес заема водещо място в международната икономическа и пазарна среда. Този процес интензифицира световната търговия и става важна и реална предпоставка за преместване центъра на тежестта на международните икономически отношения от сферата на обръщението в сферата на производството и научно-изследователската дейност, отбелязали прехода към качествено нов етап в световните стопански отношения, довели и до появата на международния маркетинг.

Международната икономическа среда, като област и резултат от приложението на труда, капитала, природните и други ресурси в световен мащаб, се подчинява на основните принципи на пазарното стопанство. В съответствие с принципа за свобода на избора от страна на продавача и купувача, пазарните отношения се свеждат до няколко основни постулата:

- *първо, множественост на обектите и субектите на пазарните отношения;*
- *второ, конкурентна борба;*
- *трето, определящо въздействие на търсенето и предлагането;*
- *четвърто, взаимозависимост, гъвкавост и подвижност на цените.*

2.2. Особености на международната икономическа среда

Международната икономическа среда, без да променя механизма на търсенето и предлагането, разширява неговите граници с появата и развитието на някои нейни особености:

Първо, както във всяка национална, така и в основата на международната икономическа среда властва разделението на

труда и обмена, само че не вътрешнонационално, а международно, предполагащи производство и/или потребление в отделни страни, свързани помежду си в една или друга степен.

Второ, участниците в международната стопанска дейност се изявяват, в частност, във формата на отделни национални стопанства, което обективно предполага стоково-паричен характер на връзките им.

Трето, в съвкупността на международните стопански връзки и стокообмен действат законите на търсенето, предлагането и свободното ценообразуване, като крайъгълен камък на всеки пазарен механизъм.

Четвърто, както на националните пазари, така и на международния пазар икономическите отношения се проявяват в конкуренцията между стоки и услуги, продавачи и купувачи. В международен план тази конкуренция става още по-жестока, поради по-големите мащаби на стокообмена и по-широкия асортимент на предлаганите стоки и услуги. Тя се допълва и от засилващата се динамика в придвижването на производствените фактори между страните.

Пето, една от водещите форми на международния бизнес – международната търговия, се проявява като растящо многообразие от потоци на продукцията между страните. Те формират съответните международни стокови пазари, на които покупко-продажбите имат устойчив и системен характер под влиянието на маркетинговите стратегии.

Шесто, международният стокообмен и движението на производствените фактори се предхожда от движението на финансовите ресурси, системата на разчетите, стоковите кредити, валутните отношения. Това определя активизирането и на световния финансов пазар. Движението на капиталите, чуждестранните инвестиции и дългосрочните международни кредити придават на световната финансова система един по-завършен вид. Различията в обезпечението с трудови ресурси, във възможностите и условията за тяхната заетост предопредели формирането и на световния пазар на труда. Нарасналата роля на информационното осигуряване, интелектуалната собственост, внедряването на системата за патентоване, лицензиране, меж-

държавните споразумения за защита на авторските права създаде предпоставки за развитието и на международния информационен пазар.

Седмо, международната икономическа среда предполага и изгражда собствена инфраструктура – специални институции. Това са международните икономически, финансово-кредитни учреждения и организации както световни, така и с регионално значение.

Осмо, в международната икономическа среда се наблюдава процес на монополизиране. Той е резултат от концентрацията на производството и реализацията му в частни предприемачески структури (например създаването и дейността на транснационалните корпорации) и на междудържавни споразумения и съюзи, обединяващи най-мощните страни и фирми, доставчици на определени видове продукция (например за нефта ОПЕК).

Накрая, международните икономически отношения, макар и относително по-независими от националните, продължават да са обект на международна, регионална и дори държавна намеса и регулиране. Тя се проявява чрез междудържавните икономически, търговски, кредитни, валутни и митнически двустранни и многостранни споразумения и съюзи.

Международната икономическа среда, за разлика от националните, продължава да е под непрекъснатото влияние на следните по-съществени фактори:

- *първо, по-големите пространствени мащаби, определящи значителната отдалеченост на продавачи и купувачи, засилват значимостта на транспортните проблеми;*
- *второ, по-малката мобилност на някои производствени фактори, и преди всичко на природните ресурси (земя и запаси от полезни изкопаеми), твърдо ги привързват към териториалното им разположение;*
- *трето, използването в международния бизнес на чужди валути усложнява разплащанията и увеличава мястото и ролята на валутните пазари;*
- *четвърто, международната стандартизация и сертифициация, като неизбежен фактор, увеличава до-*

пълнителните разходи, понякога достатъчно високи (една от причините Европейският съюз да премине към единна валута – „евро“).

Посочените фактори, определящи особеностите на проявлението на пазарния механизъм в международната икономическа среда, с тяхното непрекъснато интензифициране, принуждават участниците постоянно да внасят корективи в принципите и методите на своята пазарна политика и маркетинг.

Задълбочаването на взаимните контакти и взаимната зависимост на страните ускори глобализацията на международната икономическа среда. Но глобализацията и в най-тесния смисъл на това понятие не е едностранен процес. В международната икономическа среда този процес се проявява чрез постепенното въвличане в него на всички компоненти на световното стопанство – външна търговия, движение на капитали, придвижване на трудови ресурси и други производствени фактори, производствено, научно-техническо, технологично, инженерингово и информационно сътрудничество и т.н.

Съществени изменения в международната икономическа среда настъпиха и в резултат на задълбочаване на регионалната икономическа интеграция. Тя като компонент на международната икономическа интеграция доведе до още по-тясно преплитане на всички видове регионални международни контакти. Също така, международната икономическа интеграция придоби фундаментално значение и по отношение на други сфери. Масштабното, устойчиво и постоянно международно делово сътрудничество предопредели заинтересовано, взаимно изгодно и открито човешко общуване и засили необходимостта от преодоляването на националната затвореност и егоизъм. Създадоха се допълнителни предпоставки за прозрачност на държавните граници, особено по отношение на формално-бюрократичните и фискални процедури. Наложителна потребност стана формирането на единно икономическо, правно и информационно пространство за свободна и ефективна предприемаческа дейност за всички стопански субекти. Това дава основание да се твърди, че международната икономическа интеграция напълно се вписа в процеса на глобализацията като нейно важно ядро.

В новия век, в по-голяма или в по-малка степен, в международната икономическа среда се проявиха няколко устойчиви тенденции:

- първо, увеличаващо се значение на външноикономическите фактори в стопанското развитие на отделните страни;
- второ, глобализация на финансовите пазари с всички произтичащи позитиви и негативи;
- трето, засилващо се взаимодействие и взаимозависимост между националните икономики;
- четвърто, увеличаващ се относителният дял на сферата на услугите в национален, регионален и международен мащаб;
- пето, развиващи и задълбочаващи се регионални интеграционни процеси.

В международните икономически контакти държавните граници постепенно загубиха своето значение на сериозна преграда. Отделни страни във все по-голяма степен се превръщат в съставни части на една обща стопанска система. Стопанският живот се интернационализира и глобализира, без да се влияе от идейни, политически или други видове различия.

Процесът на интернационализацията се прояви, преди всичко, като ускоряващо се международно разделение на труда и международно коопериране на производството. Характерното за този процес е, че интернационализацията на производството и капитала все още се проявяват в по-голяма степен в неговите количествени измерения, отколкото в качествените ѝ параметри.

Процесът на глобализацията, като пряк и закономерен резултат от интернационализацията на производството и капитала, се проявява в двете основни негови нива – макроикономическо и микроикономическо.

На макроикономическо ниво глобализацията се прояви в общия стремеж на страните и отделните региони към международни икономически контакти. Това доведе до либерализация на отношенията, премахване на търговски и инвестиционни бариери, създаване на свободни зони и т.н.

На микроикономическо ниво глобализацията се прояви в разширяване дейността на националните производители извън пределите на вътрешния пазар. За разлика от съществуващата столетия традиционна външноикономическа дейност на фирмите, глобализацията в тяхната дейност стана характерна с това, че те вече прилагат стандартизиран подход при излизането на международните пазари.

Интернационализацията на търговския обмен увеличи и активизира международната специализация и коопериране на производството. Вътрешните пазари станаха все по-тесни за едромасщабното специализирано производство и то обективно вече не може да бъде ефективно без реализация на продукцията извън пределите на националните граници. Също така, под влияние на научно-техническия прогрес се създаде ситуация, при която за нито една страна практически не е изгодно да притежава пълната структура на „свои производства“, а всяка от тях започна да търси „своя ниша“ в световното производство. По този начин връзките и зависимостта между отделните национални стопански системи в още по-голяма степен се интернационализират.

В новия век, в сравнение с последните десетилетия на миналия век, в процеса на глобализацията на международната икономическа среда се откриха и някои нови тенденции:

- *първо, либерализацията на външноикономическите връзки и международното движение на капитала обхваща и страните с преходна икономика;*
- *второ, активизира се тенденцията за унифициране и стандартизиране на производството, изразяващи се в прилагането на единни за всички страни стандарти в науката, техниката, информатиката, екологията, финансите и т.н.*
- *трето, международните икономически организации постепенно внедриха единни критерии за макроикономическата политика, унифицират изискванията към данъчната политика, в областта на заетостта и т.н.*

Като цяло, перспективите в развитието на международната икономическа среда се развиват в посока на формирането на

планетарен пазар на стоки, услуги и капитали и икономическо сближаване и обединяване на отделните страни, а в една по-далечна перспектива може би ще се върви към създаването на единен световен стопански комплекс. В този смисъл международната икономическа среда постепенно ще формира стопанска система от по-високо ниво в сравнение със съществуващите досега форми и схеми.

2.3. Международната икономическа среда в условията на глобализация

Процесите на глобализация на международната икономическа среда и съответстващите ѝ отношения са сложни и затова не протичат безпроблемно. Това е така, защото в резултат на тях, според оценките на редица експерти, в най-голяма степен се засилват позициите на развитите страни, което им осигурява допълнителни предимства. Но също така не може да не се отчита, че глобализацията на международните контакти създаде добри предпоставки за приобщаване към постиженията на водещите страни и на държави, които по силата на различни обстоятелства са изостанали в своето развитие.

Най-важните резултати от процесите на глобализация на международната икономическа среда могат се проявяват в следното:

Първо, във формирането на нови структури и форми на организация на международната икономическа среда. Процесите на глобализация са важен признак, че съществуващото доскоро световно стопанство, основаващо се на специфични стопански системи и самобитни национални култури, върви към своя логичен финал.

Второ, в системата на управление на международната икономическа среда ООН постепенно отстъпва от предишната си роля и функции. Те се обсебват от правителствата на най-развитите страни, като ръководството на световната икономика се концентрира все повече в ръцете на контролираните от тях Световна

търговска организация, Международен валутен фонд и Световна банка. И тава е само началото на този процес.

Трето, глобализацията от външна форма на международната икономическа среда постепенно приема чертите на икономическа система, основаваща се на интернационална технико-икономическа база и всеобхватни международни споразумения за режима на търговските и валутно-финансовите отношения.

Глобализацията на международната икономическа среда и международните икономически отношения, каквато и съпротива да среща, е реалност, подчиняваща се на нови закономерности, които постепенно се проявяват и това налага непрекъснато да се анализират и ефективно използват. Успоредно с това, се отчита, че глобализацията, като процес, е в своето начало. Все още половината от населението на планетата живее в относително затворени национални стопанства, които почти не са докоснати от процесите на интернационализацията на международната икономическа среда. Реалностите обаче показват, че дори и в новото столетие продължават да съществуват два свята – единият на международната и другият на самобитната икономика. Но под натиска на глобализацията светът на самобитната икономика е в процес на доизживяване и неговата международна икономическа среда достатъчно бързо се свива, както по размери, така и по значимост.

В процеса на задълбочаването на международните икономически отношения много страни със сравнително затворени национални стопанства започнаха да се „отварят към света“. Тези количествени натрупвания позволиха по-добре да се разкрие същността на това ново явление.

Тезата за „свобода на търговията“ и „отваряне към света“ не е нещо ново. Тя лансирана от САЩ след Втората световна война. За тях, в този период, това беше начин да налагат на останалите страни своите правила и норми на поведение на международните пазари, по силата на обстоятелството, че след войната нямаха реални конкуренти. Всички рецепти за „отваряне на икономиките“ бяха в полза на експанзионистките стремежи на американските корпорации. Поради тази причина много специалисти се противопоставяха на тази експанзия и предупрежда-

даваха, че „отворената икономика“ и „свободната търговия“ са най-изгодни за лидерите в международната икономическа среда.

С времето, когато социално-икономическата ситуация в света се промени, тезата за „отворената икономика“ постепенно започна да губи своя субективизъм, едностранчивост и корист и придоби обективен смисъл, определящ се от редица фактори, движещи интернационализацията на международната икономическа среда. Достигна се етап, когато за нормалното функциониране на всяка страна, по мнението на редица експерти, става необходимо да се върви по пътя към пълна свобода в търговията между държавите, т.е. такава, каквато е характерна за търговските отношения на вътрешните пазари. Основните субекти и фактори, оказали огромно влияние върху характера и мащабите на отваряне на националните икономики, станаха – държавите, транснационалните корпорации и прогреса в транспортните и телекомуникационните средства.

В редица страни държавните органи започнаха да поемат все повече икономически функции, стимулирайки експортните производства, поощрявайки износа на стоки и услуги, съдействайки за създаване на смесени фирми и подкрепяйки външноикономическите контакти.

Транснационалните корпорации, в стремежа си да завладеват нови пазари, създадоха в много страни филиали и дъщерни компании, с цел да заобикалят протекционистските бариери пред вноса, и по този начин интернационализираха международния стокообмен.

Създадените високомобилни транспортни средства и всеобхватни телекомуникационни и информационни системи увеличиха неимоверно мобилността на населението, постепенно разрушиха търговските и валутно-финансовите прегради, които дълго време бяха обективно препятствие за по-широки международни контакти.

Съвременната идея за „свобода на търговията“, намерила място още в икономическите възгледи на Адам Смит, по своята същност е качествено различна от тези възгледи. Днес свободата в търговията се свързва със свободата в движението не само на стоките, но и на основните производствени фактори, на информа-

цията и валутния обмен. „Отворената икономика“ е с по-широки параметри от свободата в търговията. Тя е философия и практика, която отговаря на новите тенденции в световното развитие и се подчинява на стандартите на световните пазари и действия в съответствие с техните закони. „Отворената икономика“ стана антипод на икономиката на самозадоволяването, на опората на собствените сили и нейните крайни проявления – автаркията.

Предимствата на „отворената икономика“ произтичат от възможността да се задълбочава специализацията и кооперирането на производството за рационалното използване на производствените ресурси и на върховите технологии, разпространявани чрез системата на международните икономически отношения, за увеличаване на положителния ефект от вътрешната конкуренция под влиянието на конкуренцията на световните пазари. „Отворената икономика“ доведе до ликвидиране на държавния монопол над външната търговия за преобладаващата част от стоките и услугите, до ефективно използване на сравнителните предимства в международното разделение на труда, до активно използване на различните форми на съвместна стопанска дейност, до организиране на зони за свободна предприемаческа дейност.

Много са критериите, по които се съди за отвореността на една икономика, но най-важен от тях стана благоприятният инвестиционен климат във всички негови измерения. Той е този, който стимулира притока на капитали, на нови технологии, дава възможност да се получи информация за икономическа целесъобразност и перспективност и международна конкурентна способност на отраслово и макроикономическо ниво.

„Отворената икономика“ обаче не следва да се възприема като синоним на анархия в международните икономически връзки, т.е. като разпадане на държавността. На съвременния етап развитието на този процес налага и изисква съществена намеса от страна на държавата при формирането и контролирането на механизмите за неговото функциониране на нивото на разумната необходимост и достатъчност. Обратно, абсолютизирането на този процес, не само че няма да е от полза за икономическото развитие на страните, но може да се окаже реална заплаха за тяхната икономическа независимост и безопасност, тъй като капита-

лът не признава прегради и скрупули, от каквото и да е естество, по пътя към своите егоистични цели.

Разумното отваряне на националните икономики пряко се свързва с оптимизирането на структурата на износа и движението на капитала, а също така и с влиянието, което оказват митническата, валутната, данъчната, кредитната и инвестиционната политика не само върху формите, но и върху мащабите на взаимодействието с външния свят. В качеството на количествен индикатор за „отвореност“ на една икономика най-често се разглежда относителният дял на вноса и износа в brutния вътрешен продукт.

През 50-те и 60-те години на миналия век за страни с отворени икономики са се възприемали тези, чиято външнотърговска квота е над 10%. През 90-те години на XX век световната експортна квота (като отношение на износа към БВП) достига 20%. Към края на 90-те години този критерий нараства чувствително и с висока степен на отвореност се приемат страни, чиято външнотърговска квота достига 45%, а с ниска – под 27%. Трябва да се отчита, че този показател невинаги е достатъчно доказателство за отвореност на икономиката, защото тя отразява, преди всичко, степента на участие на страната в международното разделение на труда, което е само една от съставните части на комплекса от изисквания за определянето на една икономика като отворена. Понякога в някои от развиващите се страни износът на суровини формира изключително висока експортна квота, но това не е показател за отворена икономика, а за едностранна насоченост на износа.

Като цяло върху оценката за отвореността на една икономика и за нивото на развитие на нейните международни икономически контакти влияние оказват такива фактори като мащабите на вътрешния пазар, равнището на икономическото развитие, участието на страната в международното коопериране, в международния финансов пазар и др.

Стихийното отваряне на икономиката и „шоковата“ либерализация на външната търговия в повечето случаи не водят до повишаване ефективността и конкурентната способност на икономиката, а обратно, до забележими загуби и подкопаване на икономическата безопасност и устойчивост на страната. Сляпото

отваряне на икономиката често води до подчиняване на слабия от по-силния, до възникване на обективната ситуация на икономически „колониализъм“, крайно неблагоприятен за всяка страна.

Международните икономически отношения в началото на новия век показаха някои специфични тенденции:

- *първо, наблюдава се непрекъснат процес на трансформация на двустранните отношения в многостранни;*
- *второ, количествено и качествено се променя характерът на традиционната международна търговия – от чисто комерсиална, тя се превръща в средство за обслужване на националните производствени комплекси;*
- *трето, задълбочава се интензификацията и се глобализира миграцията на капитала;*
- *четвърто, активизира се търговският обмен на ноу-хау и ускорено се развива международната сфера на услугите;*
- *пето, непрекъснато растат мащабите на миграцията на работната сила;*
- *шесто, ускоряват се темповете и се разширява географията на интеграционните икономически процеси.*

Независимо от своята вътрешна противоречивост съвременният етап в развитието на международната икономическа среда, като цяло, се характеризира не с противопоставянето, а с тенденциите към сътрудничество и взаимодействие.

Макар и противоречив, този процес е обективен и необратим. Той се развива под влиянието на няколко основни фактора:

- *първо, на преход от индустриална към постиндустриална (информационна) международна икономическа среда;*
- *второ, на революционно развитие на технологиите;*
- *трето, на изостряне на продоволствения, суровинно-енергийния проблем и на глобалния екологичен проблем.*

На тази основа може да се говори за навлизането в етап на конвергенция на националните икономики, на икономическите и социалните ценности и отношения. Съзнателно се върви към сближаване на равнищата на икономическо развитие.

Резюме

В международната икономическа среда все по-активно като субекти се изявяват не само отделни страни и регионални икономически групировки, но и големи международни корпорации и международни икономически организации. След разпада на бившата „социалистическа“ система международната икономическа среда започва да се формира и развива като единна система.

В новия век световното стопанство стартира със следните характерни особености: първо, глобални мащаби; второ, тотално господство на пазарните принципи; трето, задълбочаващо се международно разделение на труда; четвърто, интернационализация на производството и капитала.

Международната икономическа среда, за разлика от националните, продължава да е под непрекъснатото влияние на следните по-съществени фактори: първо, по-големите пространствени мащаби засилват значимостта на транспортните проблеми; второ, по-малката мобилност на някои производствени фактори твърдо ги привързват към териториалното им разположение; трето, използването в международния бизнес на чужди валути усложнява разплащанията и увеличава мястото и ролята на валутните пазари; четвърто, международната стандартизация и сертификация увеличава допълнителните разходи.

В началото на новия век в международната икономическа среда се проявиха няколко устойчиви тенденции: първо, увеличава се значението на външноикономическите фактори в стопанското развитие на отделните страни; второ, глобализират се финансовите пазари; трето, засилва се взаимодействието и взаимозависимостта между националните икономики; четвърто, увеличава се относителният дял на сферата на услугите в национален, регионален и международен мащаб; пето, развиват се и се задълбочават регионалните интеграционни процеси.

Като цяло, перспективите в развитието на международната икономическа среда се развиват в посока на формирането на планетарен пазар на стоки, услуги и капитали и икономическо сближаване и обединяване на отделните страни, а в една по-далечна перспектива може би ще се върви към създаването на единен световен стопански комплекс.

Ключови думи и понятия:

„развиващи се“ страни	„развити страни“
„нови индустриални страни“ глобализация	интернационализация либерализация
свободна търговия	

Контролни въпроси:

- 1. Характеризирайте основните субекти в международната икономическа среда.*
- 2. Кои са най-характерните особености в новия век на международната икономическа среда?*
- 3. Кои фактори оказват най-съществено влияние на международната икономическа среда?*
- 4. В какво се изразяват перспективите в развитието на международната икономическа среда?*